

Néhány mondat Papp Imre régi-új versei ürügyén *

Magyar költő Prágában – legutóbb 90 évvel ezelőtt, 1930-ban volt tartalma ennek a szókapcsolatnak, amikor Darvas János, Győry Dezső, Szenes Erzsébet és Vozári Dezső verseivel megjelent a *Nyitott könyv* Csehszlovákia fővárosában, háttérben a Prágai Magyar Hírlappal. Olyannyira tartalmas volt akkoriban ez a meghatározás, hogy nemcsak az említett antológia szerzői, hanem rajtuk kívül még Forbáth Imre is prágai költő volt akkoriban, hiszen az idézett meghatározás órá vonatkozott eredetileg. A 20. század záró évtizedeitől ugyanott élő Papp Imre azonban semmiképp nem tekinthető az egykori prágai magyar költők örökösének: sem a kisebbségi (diaszpórábeli) költő szerepét, sem a múlt századi modern magyar líra nyugat-európai tradícióit nem vallja magáénak és nem követi (amiként a Prágai Tükör sem a PMH utóda), csakis nyelvében. Ami persze nem kevés.

Az olvasó figyelmébe ajánlott jelen gyűjtemény nem pusztán a legújabb – sorrendben negyedik – a szerző verseskötetei közül, hanem egy általa válogatott és összeállított áttekintés az eddig megjelent és az újabb termésből. A hasonló válogatásokban szokásos időrendi, valamint tematikus, illetve ciklikus csoportosítás mellőzése azt is jelzi (csupán a kötet cím utal az összefoglaló szándékra), hogy nem kíván sem hivatkozni, sem építeni a korábbi publikációkra. A szövegeknek újra és ezúttal is, itt is helyt kell állniuk magukért, akár egy bemutatkozó kötetben. Miután az imént jelzett, gyakorlatilag emigrációnak tekinthető élethelyzet folytán, akárcsak eddig, a visszajelzések nagyon is esetlegesek lehetnek (lám, ebben nincs sok változás 90 éve...), sokak részére valóban bemutatkozás is ez a verseskötet. És nem pusztán a létezés, a távolabbi külföldön is megszülető magyar írásbeliség megmutatása.

A – kisebbségi vagy többségi vagy bármilyen – hovatartozás felmutatása ugyanis nem releváns e versekben. A kisebbségi, azaz szlovákiai magyar múltat a Kisalföldhöz és annak kisvárosi dimenzióhoz, konkrétan Révkomáromhoz kötődő emléktörödékek és utalások azonosítják. A Forbáthéhoz hasonlítható világnézeti elkötelezettség, szociális állásfoglalás pedig nyomokban sem fedezhető fel. Talán a részvét kivételével. Ebben a versvilágban egyenként és egyénekenként próbálunk mozogni, „lassúdan állunk az élet előtt”, és szenvedünk sérüléseket, és mindegyikre más egyének esetleg figyelnek, de jellemzően nem. A munkahelyi

* Az írás Papp Imre közeljövőben megjelenő, *regiúj versek* című kötetéhez készült. A szerző

társ vagy a szülők vagy a rázuhanó sírkővel agyonnyomott öregasszony halála ugyanolyan életepizód, mint a hentesüzletben árusított halaké.

A versek sajnálkozás és siratás nélkül, az érzelmektől távolságot tartva regisztrálják az érdektelenségig hétköznapi történések egymásutánját. Persze ez az emocionális immunitás sem kizárólagos érvényű: a bensőséges gyengédség hangvételével invokált szeretett élettárs úgyszólván egy másik univerzumot testesít meg. Így az intimitás világának otthonossága önmagában ellensúlyozza a teljes külvilág iránti viszony közömbösségét, ami sokatmondóan rávilágít az elrejtéssel, rejtőzködéssel óvott érzelmi kapcsolat nagyságrendekkel fajsúlyosabb voltára.

A nem cseh prágai Papp Imre lírai közérzete nem véletlenül rezonál – a kötet egyik emlékezetes darabjában – a nem csehországi cseh Ivan Blatný sorsára. Blatný legmélyebb kilátástalanságban született versei csak a véletlen szerencsének köszönhetően kerültek el a szemétkosarat Angliában. Jelen kötet versei is elszigeteltségben, irodalmi közeg híján mintegy hallgatók nélkül, némán hangznak el. A néma hangzás paradoxonának vizuális, festészeti ihletésű megfelelője a „bebugyolált napraforgók” képe. Ebben a visszhangtalanság, sőt a kitaszítottság megélését kikényszerítő léthelyzetben – gondoljunk Aranyra vagy Van Goghra – már nem számít, hogy van-e az alkotásnak nézője, hallgatója: „bármi történt és bárkihez / mész hagyj üzenetet / hogy visszajössz”. Az üzenet megszületett és jelen van, jelen marad valahol, valahogyan, és ez a létrehozó gesztus, ez a jelenlét az, ami számít: „itt maradok göngyöld össze / a rongyokat és a szétszórt perceket”.

És egy gondolatnyi kitérővel hadd utaljunk itt a negyedfél évtizeddel ezelőtt a kisalföldi Érsekújváron létrejött Iródia nevű találkozósorozatra, amely a mai napig tevékeny írók, irodalmárok, újságírók, művészek, értelmiségiek meglepően hosszú sorát – így Papp Imrét is – indította el a szlovákiai magyar kultúra és írásbeliség alakítójaként és látta el az ehhez oly szükséges önérzettel és tartással. Kezdő írók, költők szinte spontánul szerveződött amatőr csoportosulása volt ez, irodalmi önképző, önérzetképző, kapcsolatképző és magatartásképző egyben. A kezdeti ambíció nem volt több egymás biztatásánál, az egymásra figyelésnél és a rendszeres találkozásnál. Az írás, az alkotás fontosságának, különleges jelentőségének tudatosítása ment végbe az összejövetelek nyomán, amelyek egyúttal megadták a visszajelzést és közönséget is, teljesen függetlenül a felülről jövő – és egyre kevésbé releváns – elismeréstől és szentesítéstől. Az alkotás mássá, többé tesz, tette őket is, és ők megteremtették maguknak ennek a lehetőségét. Ezután nem számított már az sem, amikor hivatalosan betiltották az Iródiát: ami végbe ment, azt nem lehetett meg nem történtté tenni. Ez a magabiztos és összetartó generáció új fejezetet írt a szlovákiai magyar irodalomban, már a rendszerváltást megelőzően félretolva és zárójelbe téve a kiüresedett elvárásokat és a kifáradó tilalmakat. Az írás megtartotta őket, és ők megtartották a magyar írást Szlovákiában egy újabb nemzedék erejéig.

És nemcsak Szlovákiában – lásd mellékelt ábraként e kötetet is –, hiszen az azóta, különösen a rendszerváltástól eltelt években sokan sokfelé széledtek el. A jövőt ezalatt jelenné koptatta az idő, amelynek mindhárom dimenziója találkozik Papp Imre verssorában: „egyszer álmodtam ezt a tájat”. A jelenbeli táj, azaz létálapot – „most jövök rá / mint a kiszáradt tenger” – metaforája pedig globálissá tágítja az elhasználódó élet rövidülő kilátásait: „lassan lekopok a földgolyóról”.

A pályakezdés éveiben gyökerező tartás, a költői érzékenységgel viszonyulás azonban a kötet töredékes és a kitaszító külvilágra néha feltörhetetlen zárkózottsággal reagáló, akadozva megszólaló verseiben változatlanul tetten érhető. Ez a „félárbocra eresztett szív” lírája, amely illúziótlanul, elvárásoktól továbbra is függetlenül és tilalmaktól szabadon fogalmazza meg az ember sorsát: „ennyi errefelé a mivoltunk szentjánosbogárcák létezése”. És ha ez nem elég, a szentjánosbogárcák költői képe megvilágítja azt is, hogy az igaz életérték – a mindent elárasztó szokványossal ellentétben – az alkotás jelentősége. Papp Imre szavaival: „a cérnafűzte erősség” lehet „a félreértett maradandó” tagadása.

Lőrincz Zsuzsa: *Űlő nő*, 2019, drót, vegyes technika